

Ter herinnering aan Gerrit Pouw, een molendeskundige ‘met sterke eigen mening’

Peter de Moes: “Ik kon lezen en schrijven met hem”

“Gerrit had veel kennis in huis over vooral de molentechniek. Hij kon er ook uitgebreid over praten, én schrijven, hoewel dat laatste nogal eens discussie opleverde als zijn teksten moesten worden aangepast. Hij had een sterke eigen mening”, vertelt Peter de Moes. „Zijn belangrijkste bijdrage als molendeskundige zijn en blijven echter zijn honderden molentekeningen.” De Moes [86] kende Pouw heel goed. Zo hebben zij gezamenlijk vele publicaties in de Gildebrieff, het verenigingsblad van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, verzorgd. Ook hebben zij jarenlang samengewerkt bij de Stichting Molendocumentatie, die het documentatiecentrum van De Hollandsche Molen beheert.

TEKST: ED VAN GERVEN

„Gerrit was voor menigeen niet gemakkelijk in de omgang. Dat weet ik. Gekscherend wordt er wel eens gezegd: ‘Met wie heeft hij geen ruzie gehad’. Mijn ervaring is echter dat als je hem beter leert kennen, het allemaal wel meevalt. Ik kon echt lezen en schrijven met hem.” En dat was ook letterlijk het geval, vooral toen zij in de jaren negentig als leden van de lesstofcommissie samenwerkten aan de basiscursus vrijwillige molenaar van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. „Die lesstofcommissie bestond uit vier, eigenwijze, molenaars, die alles veel beter - meenden te - weten. Zij moesten het eens worden over het beschrijven van de constructie van alle molentypen, hun functie, hun dagelijkse

praktijk, enzovoort. Gerrit schreef de meeste teksten in eerste opzet, maar schrijven was niet zijn sterkste zijde. Meestal moest er stevig in gekort, verduidelijkt en verbeterd worden. Dat ging in het begin niet zonder hevige discussies en harde woorden. Ook ik had vaak moeite om zijn teksten te lezen. Hij wilde zijn tekst slechts met moeite gewijzigd zien. Gaandeweg werden de botsingen milder en kwamen we met z'n vieren sneller overeen. En dan zaten Gerrit en ik de volgende ochtend na een lesstofvergadering bij hem thuis achter zijn computer alle verbeteringen door te voeren. En van de woordenstrijd de avond ervoor was dan niets meer te merken.”

Gerrit Pouw (links) en Peter de Moes bij molen 't Lam in Woudsend tijdens de jaarlijkse molenexcursie van de vrijwilligers van de Stichting Molendocumentatie in 2011. (Foto: Erik Stoop)

Peter de Moes: "Ook ik had wel eens een woordwisseling met Gerrit, maar dat kon hij opmerkelijk genoeg heel snel van zich afzetten."
(Foto: Wim Giebels)

'UIT DE LOSSE POLS'

De wijze waarop hij zijn kennis op papier overbracht gold ook enigszins voor zijn lezingen, die hij in het land hield. „Zelf schrijf ik mijn lezingen altijd uit om de samenhang te behouden, maar Gerrit sprak 'uit de losse pols' ", zegt De Moes. „Hij stak dan zijn verhaal af, maar verloor nogal eens de lijn uit het oog en sloeg allerlei zijwegen in, waardoor je wel heel goed moest opletten om hem te kunnen volgen."

WARMTE TEKENINGEN

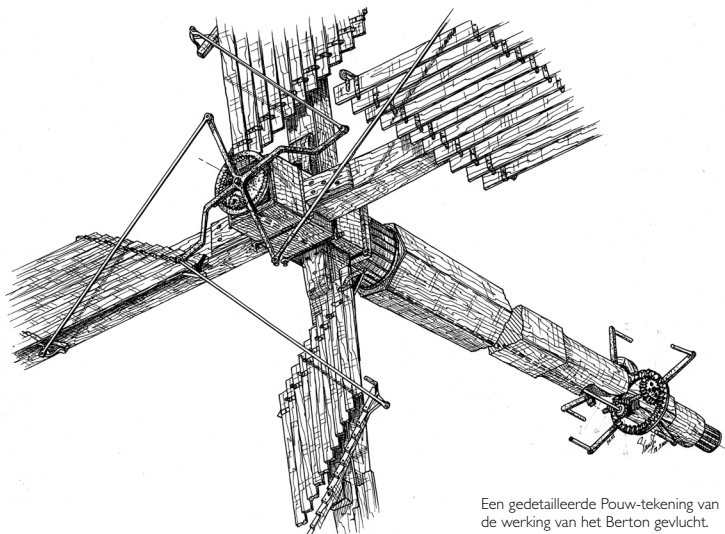
Vol lof is De Moes over de tekeningen van Pouw. „Ik vind ze prachtig en ze hebben een duidelijk herkenbare stijl. Ze zijn meer dan 'koude' technische tekeningen. Gerrit tekende bijvoorbeeld in de vlakken van balken en planken houtnerven, waardoor de tekeningen een stuk 'warmer' werden." Over zijn werkwijze zegt hij: „Hij ging meestal aan de slag op basis van foto's, als deze beschikbaar waren. En opmerkelijk was verder

dat hij heel snel tekende, ook als de illustratie veel details bevatte."

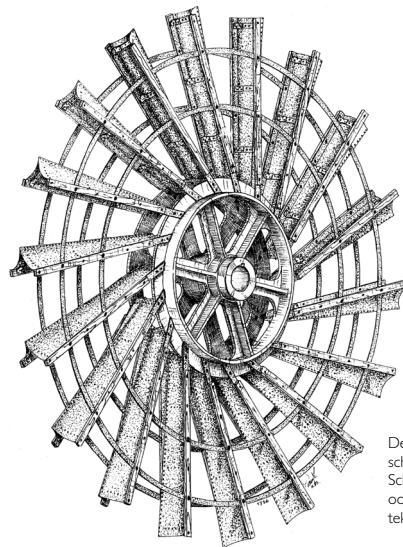
De Moes is onder meer een deskundige op het gebied van schepraden van molens en heeft hierover ook veel gepubliceerd. Uiteraard verzorgde Gerrit Pouw de illustraties. Als hem wordt gevraagd naar zijn favoriete Pouw-tekening volgt dan ook eerst een serie tekeningen van dit molenonderdeel. Bovenaan zijn 'Top-10' staat

De omslag van de Gildebrief met daarop de tekening van het zwichtmechanisme van het Berton-gevlucht, gemaakt door Gerrit Pouw.

Een gedetailleerde Pouw-tekening van de werking van het Berton gevlucht.

De tekening van het bijzondere scheprad van de Babbersmolen in Schiedam is volgens Peter de Moes ook een mooi bewijs van de tekengave van Gerrit Pouw.

echter een tekening van het zwichtmechanisme van het zogenaamde Berton-gevlucht. De tekening prijkte in groot formaat op de omslag van de Gildebrief, het verenigingsblad van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, van juni 2001. In dit blad staat een uitvoerig artikel van De Moes over dit ingenieuze gevlucht, rond 1840 ontworpen door de Fransman Pierre-Theophile Berton. Ter visuele verduidelijking van de uitleg van dit systeem maakte hij onder meer dankbaar gebruik van de tekeningen van Pouw. Foto's van Franse molens waarbij dit gevlucht was geplaatst uit de collectie van De Kramer vormden het uitgangspunt voor deze fraaie gedetailleerde tekeningen. De Moes is vol bewondering: „Tekenen was echt zijn gave.”

GERRIT POWW OVERLEDEN

Zondag 22 januari 2017 overleed in zijn woonplaats Naarden op 86-jarige leeftijd Gerrit Pouw. Hij bekleedde jarenlang vele functies in het molenveld, met name bij Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Zo heeft hij sinds eind jaren zeventig van de vorige eeuw talloze leerling-molenaars opgeleid en maakte hij jarenlang deel uit van de lesstofcommissie van Het Gilde. Tevens was hij actief voor de Stichting Molendocumentatie, die het documentatiecentrum beheert van De Hollandsche Molen. Daarnaast maakte hij naam met uiterst gedetailleerde technische molentekeningen. Veel van zijn tekeningen zijn gebruikt in de lesmaterialen van de molenaarsopleiding en in tal van molenpublicaties, waaronder het standaardwerk Molens van ir. Frederik Stokhuyzen en in het standaardwerk over molens van de Belgische schrijver/molendeskundige Paul Bauters. Zelf was hij auteur en tekenaar van het boek Wieksystemen. In Molens 125 vertelt molenaar en molenmaker Bart Dooren over de betekenis van die tekeningen. Hier vertelt Peter de Moes, molenaar en vrijwilliger bij de Stichting Molendocumentatie over Gerrit Pouw als molendeskundige.

STUGGE MAN MET KLEIN HART, DIE VEEL WIST TE 'REGELEN'

Een stugge man en recht-door-zee. Dat was de eerste indruk die Peter de Moes had van Gerrit Pouw, toen hij hem in de jaren 80 voor de eerste maal ontmoette. Dat was op een van de Gildebijeenkomsten van de Utrechtse molenaars op de korenmolen in Loenen. Hij gaf daar lezingen of vertelde verhalen over molens, het weer, de praktijk van het malen, enzovoort. „Ik ging in die periode in opleiding en werd molenaar op de Westveense molen in Woerdense Verlaat, die toen geen zeilen had. Gerrits vrouw, Eveline, maakte nieuwe zeilen voor de molen, en en passant leerde ze me 'lijken' (touwen langs zeilen naaien) en Gerrit leerde me touw splitsen. Zo kregen we al snel een vertrouwelijke omgang met elkaar. Al snel kwam ik erachter dat hij 'een klein hart' had. Hij had snel een oordeel over een (molentechnische) situatie en was daar moeilijk van af te krijgen. Ook ik had wel eens een woordenwisseling of felle discussie met hem, maar dat kon hij opmerkelijk genoeg heel snel van zich afzetten. Als ik hem de dag erna sprak of ik had iets van hem nodig, deed hij helemaal niet moeilijk meer en was hij vaak heel behulpzaam. Ik weet dat meer mensen die ervaring met hem hadden.”

Pouw kon volgens hem ook heel goed dingen 'regelen'. „Als ik bijvoorbeeld voor mijn molen verf nodig had of koolteer, wist hij er via zijn contacten in het molenveld snel voor te zorgen dat ik dat in huis kreeg. Gerrit was ook iemand die, als een molenaar een probleem met zijn molen had, altijd bereid was om advies te geven.”

HUMOR

Pouw werkte als vrijwilliger ook een aantal jaren voor de Stichting Molen-documentatie (SMD). Hij hield zich daar vooral bezig met de archivering van de (technische) molentekeningen. Volgens De Moes had Pouw ook een eigen vorm van humor. Een voorbeeld: „Toen wij bij de SMD actief waren reisden wij altijd samen naar Amsterdam. Ik woon in Hilversum en

Gerrit Pouw aan het werk in het documentatiecentrum van De Hollandsche Molen. (Foto: Erik Stoop)

pikte hem dan met de auto in zijn woonplaats Naarden op. Dan reden we naar Diemen, pakten daar de tram en stapten in de Sarphatistraat vervolgens over op een bus. Op een dag stond er een bus, helemaal leeg, en we liepen daar snel op af om hem niet te missen. De chauffeur gaf echter aan dat de bus niet kon rijden, waarop Gerrit zei: „Je maakt ons dus blij met een doolie bus.”